

Od Stockholma do danas – mehanizmi za zaštitu životne sredine

7. oktobar 2021.

Dr. Amina Nikolajev
Vanredna profesorica

Normativni okvir zaštite okoliša

- Razvoja svijesti o neophodnosti zaštite okoliša
- Međunarodno pravo okoliša?
 - Globalni ugovori o zaštiti okoliša
 - Međunarodne organizacije za zaštitu okoliša (UNEP)
- Odredbe o očuvanju prirodnih resursa niti zaštiti okoliša ne sadrži ni Povelja UNa ni Univerzalna deklaracija o LJP
- Usvojeno je više dokumenata u oblasti zaštite ljudskih prava na više nivoa (među garantiranim LJP nije se našlo pravo na zdrav okoliš),
- porast broja bilateralnih i multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša

Normativni okvir zaštite okoliša

- Deklaracija iz Stockholma 1972. – Konferencija o zaštiti okoliša (prvi put posvećenost pitanjima zaštite okoliša)
- Deklaracija iz Ria iz 1992. (UNova Deklaracija o okolišu i razvoju), 27 načela, načela 1, 10 i 11
- Bali smjernice iz 2010. (o razvoju nacionalnog zakonodavstva u pristupu informacijama, učešću javnosti i pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša) - unaprjeđenju provođenja Rio principa 10

Normativni okvir zaštite okoliša

- Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. (nadgradnja Milenijskih razvojnih ciljeva do 2015.)
- 17 ciljeva tematski povezani – ključan integrativan pristup opredijeljenosti ka postizanju dobrobiti svih ljudi
- Globalni pakt za okoliš, 2018. - utemeljiti temeljna načela zakona o okolišu u pravno obvezujućem instrumentu, čime se ide ka prepoznavanju „treće generacije temeljnih prava“ - ekoloških prava
- Montevideo Program za zaštitu okoliša, mart 2019. - promicanje i primjena vladavine zakona o okolišu

Normativni okvir zaštite okoliša

- Posebno značenje za međunarodno pravo u oblasti zaštite okoliša - instrument za zaštitu okoliša ali i instrument za promociju demokratije
- Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima okoliša veza zaštite okoliša i ljudskih prava
 - Regionalni nivo:
 - Aarhuska konvencija - Aarhus, Danska, 1998./2001. i Četvrta ministarska konferencija *Okoliš za Evropu*
 - Regionalni sporazum za Latinsku Ameriku i Karibe – Escazu, Kostarika, 2018./21.

Procesna prava

- Materijalna vs. procesna prava
- Suština procesnih ekoloških prava
- Koncept ekološke pravde / participativna pravda
- Pristup pravosuđu – pravo na pristup sudu (pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku, pravo na djelotvorni pravni lijek, čl.6 i 13 EKLJP)
- Institucionalni okvir
 - specijalizirani ekološki sudovi ili ekološki tribunali
 - ekološki ombudsmeni (specijalizirani odjeli za okoliš u instituciji ombudsmena)
 - tužilaštva i komisije/tijela za ljudska prava

EKLJP i studije slučajeve pred ESLJP

- EKLJP i opcioni protokoli – materijalna i procesna prava (čl. 2, 8 i čl. 6, 13...)
- Slučajevi pred ESLJP (kumulativno ispunjenje: povreda LJP ili temeljna sloboda zaštićena Konvencijom ili dodatnim protokolima; povreda učinjena odlukom javne vlasti; iscrpljena sva pravna sredstva koja pruža državni poredak države članice; iscrpljeni svi domaći pravni lijekovi; zaštita iznimno moguća ako postoji povreda prava na pošteno suđenje, npr.)

Slučajevi pred ESLJP – HUDOC baza

- Öneriyildiz protiv Turske (opasne industrijske aktivnosti) – povreda čl. 2 48939/99
- Budayeva i ostali protiv Rusije (prirodne katastrofe) – povreda čl. 2 15339/02, 11673/02, 15343/02, 20058/02, 21166/02
- Guerra i ostali protiv Italije (rizici za okoliš ipristup informacijama) – povreda čl. 8 14967/89
- Lopez Ostra protiv Španjolske (industrijsko zagađenje) – povreda čl. 8 16798/90
- Taskin i ostali protiv Turske (industrijsko zagađenje) – povreda čl.8 i 6.st.1 46117/99
- Fadeyeva protiv Rusije (industrijsko zagađenje) – povreda čl. 8 55723/00
- Tatar protiv Rumunjske (industrijsko zagađenje) – povreda čl. 8 67021/01
- Cordella i drugi protiv italije (industrijsko zagađenje) – povreda čl. 8 i 13. 54414/13 54264/15
- **Case Ilva Tarantano**
https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563471/IPOL_IDA%282015%29563471_EN.pdf

Okvirni principi LJP i zaštite okoliša

- osigurati siguran, čist, zdrav i održiv okoliš u cilju poštivanja, zaštite i ispunjenja LJP
- osigurati efikasnu zaštitu od diskriminacije u odnosu na uživanje u sigurnom, čistom, zdravom i održivom okruženju
- poštivati i štiti prava na slobodu izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja u vezi sa pitanjima zaštite okoliša
- obrazovati i jačati svijest o pitanjima zaštite okoliša
- omogućiti pristup informacijama o okolišu
- osigurati i olakšati učešće javnosti u donošenje odluka vezanih za okoliš
- osigurati pristup efikasnim pravnim lijekovima za kršenja LJP i domaćih zakona koji se odnose na okoliš
- međusobno sarađivati, uspostavljati i provoditi djelotvorne međunarodne pravne mehanizme u cilju spriječavanja, smanjenja i otklanjanja šteta po okoliš
- poduzimati dodatne mjere za zaštitu prava ranjivijih kategorija
- osigurati poštivanje obaveza prema autohtonim narodima i članovima tradicionalnih zajednica
- zahtijevati procjene aktivnosti (politika i projekata) i njihovog mogućeg utjecaja na okoliš i uživanje LJP
- uspostaviti i osigurati efikasno održavanje osnovnih ekoloških standarda koji su nediskriminatorni, neretrogradni i kojima se poštuju, štiti i ispunjavaju LJP